

LATVIJAS EKONOMISTU ASOCIĀCIJAS 8. IKGADĒJĀ KONFERENCE

2017. gada 29. septembrī Latvijas Ekonomistu asociācija (LEA) sadarbībā ar Latvijas Zinātņu akadēmiju rīkoja astoto ikgadējo konferenci. Šogad konferences tēma bija “Institūcijas, morāle un racionalitāte ekonomikā”. Konference notika Latvijas Zinātņu akadēmijas telpās.

Latvijas Ekonomistu asociācijas rīkoto konferenci mērķis ir rosināt domas un idejas par ekonomikas un vadībizinību konceptuāliem jautājumiem. Vairums konferenci Latvijā par mērķi izvirza praktiskus secinājumus un priekšlikumus rīcībai. Līdz ar to teorētisku jautājumu apspriešana paliek novārtā it kā mazāk nozīmīga. LEA vēlas aizpildīt šo robu, katru gadu izvēloties konferences tēmu, kas skar ekonomikas un vadībizinību teorētiskos aspektus. Tā tas bija arī šogad. Jau vairākus gadus LEA par primāriem izvirza kvalitatīvus, nevis kvantitatīvus kritērijus konferences norisei. Šogad konferencē ar ziņojumiem uzstājās seši ziņotāji, kuriem visiem ir zinātņu doktora grāds. Arī klausītāji, kuri tika aicināti aktīvi piedalīties diskusijās, ko viņi arī darīja, bija ar lielu zinātniskā un praktiskā darba pieredzi.

Katram ziņotājam tika atvēlētas trīsdesmit minūtes, kuras viņš pēc saviem ieskatiem sadalīja stāstījumam par pieteikto tēmu un diskusijai. Konferences rīkotāji bija ieteikuši diskusijai atvēlēt vismaz desmit minūtes, kuras gan ne visi runātāji ievēroja. Tomēr konferences vadītāji stingri sekoja noteiktajam reglamentam, un ne visi izvirzītie jautājumi tika līdz galam izdiskutēti. Taču konferences rīkotāji balstījās uz izcilā austriešu ekonomista J. A. Šumpētera pieeju — vērtīgāk ir uzdot jautājumus, nekā dot uz tiem atbildes.

Pirmais ar ziņojumu uzstājās Ventspils Augstskolas profesors Andrejs Jaunzems, kurš arī savā nesen izdotajā grāmatā lielu vērību velta spēļu teorijas pieejas izmantošanai ekonomikas un vadībizinību problēmu risināšanā. Šoreiz A. Jaunzems stāstīja par “Principāla — aģenta” modeli no kontraktu teorijas jomas. Ziņotājs atkal plaši izmantoja spēļu teorijas pieeju, rosinot interesi auditorijā. Diemžēl diskusijai laika pietrūka.

Nākamā ar ziņojumu uzstājās LZA pētniece, jaunā zinātņu doktore Līva Griņēviča, kura iepazīstināja ar savā promocijas darbā veiktajiem pētījumiem par jauniešu bezdarba problēmām Latvijā. Secinājumi un priekšlikumi galvenokārt tika balstīti autores veiktajā aptaujā, analizējot iegūtos rezultātus. Ziņotāja sekmīgi atsedza pieteikto tēmu mazāk nekā divdesmit minūtēs, līdz ar to dodot laiku arī diskusijai, kura nekavējoties izraisījās.

Tad ziņojumu sniedza profesore Sarmīte Jēgere, kura konferencē vēl pārstāvēja Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolu. Viņas ziņojums bija par kultūras uzņēmumu vadības novērtēšanu. Profesores S. Jēgeres ziņojums lielā mērā sasaucās gan ar profesora A. Jaunzema, gan tālāk sekojošo profesora Ivara Brīvera ziņojumu, uzsverot, ka kultūras uzņēmumu vadības kvalitātes novērtēšanai nav izmantojami tikai pašreizējai izaugsmes paradigmai atbilstoši kritēriji (peļņas maksimizācija), kas diskusijas laikā tika attiecināts ne tikai uz kultūras nozari, bet gan uz organizāciju darbību jebkurā nozarē.

Konferences pirmo daļu noslēdza RSU profesora Daiņa Zelmeņa ziņojums, kurā viņš izvirzīja jautājumu — vai tirgus ekonomika ir morāla? Profesors D. Zelmenis

ziņojumu balstīja uz vēsturiskiem faktiem un ieskatu ekonomikas teorijas vēsturē, pieņemot Keinsa “revolūciju” un keinsianistu ideju īstenošanu ASV prezidenta F. Rūzvelta darbībā, kas joprojām tiek uzskatīta par īpaši sekmīgu periodu ASV vēsturē. Lai gan diskusijai atlika ļoti maz laika, klausītāji tomēr norādīja, ka tirgus mehānisms dažādos apstākļos var funkcionēt vairāk vai mazāk sekmīgi. Ziņojums rosināja domu, ka vēsturiskajā attīstības gaitā var pastāvēt vairākas saimniekošanas formas, līdz ar to dalījums “kapitālisms — sociālisms” ir pārlietu vienkāršots, un tirgus var būt tiklab gan morāls, gan amorāls.

Pēc kafijas pauzes sekoja Banku augstskolas un Ventspils Augstskolas profesora I. Brīvera ziņojums par institūcijām kā sociāli ekonomisku līdzsvaru. Profesors I. Brīvers savu ziņojumu balstīja spēļu teorijā, jo šajā pieejā institūcija tiek izprasta kā sociālekonomiskas spēles līdzsvars. Ziņojums zināmā mērā bija polemika ar A. Jaunzema apskatīto pieeju šim jautājumam. Problēmas būtība — vai šāds sociālekonomisks līdzsvars obligāti ir Neša līdzsvars, vai tas var tāds arī nebūt, un kas ir tie priekšnosacījumi, lai izvairītos no antisociāla Neša līdzsvara. Ziņotājs īpašu uzsvāru lika uz to, ka derīguma maksimizācija arī spēļu teorijā ir novecojušās paradigmas uzskats. Šie jautājumi tika apspriesti īsā diskusijā.

Noslēdzošais bija LZA akadēmiķes Raitas Karnītes ziņojums, kas bija veltīts Latgales konkurētspējai, skarot arī problēmas institucionālos aspektus — vai maz šāda konkurētspēja ir gribēta? Akadēmiķe R. Karnīte lielā mērā balstījās uz statistikas datu analīzi, parādot, ka konkurētspējas faktori tradicionālā izpratnē Latgalei nebūt nav krasi atšķirīgi no pārējām Latvijas daļām. Tā kā R. Karnītes kundzes ziņojums bija noslēdzošais, diskusijai atlika vairāk laika, un klausītāju ieinteresētība par šo Latvijai tik svarīgo jautājumu rosināja dzīvu un spraigu diskusiju, kas skāra Latgales jautājumu arī plašākā mērogā. Arī šajā gadījumā tika sasniegts mērķis — izvirzīt jautājumus, nevis dot uz tiem atbildes. Līdz ar to diskusijas dalībnieki šķīrās, neveidojot vienu kopīgu viedokli, taču rosināti uz dziļām un nopietnām pārdomām.

Arī pēc konferences vairāki tās dalībnieki — gan ziņotāji, gan klausītāji — ir apmainījušies ar domām gan par konferences norisi, gan tajā apspriestajām problēmām. Latvijas Ekonomistu asociācija, kura gan ikdienā ir mazinājusi savu darbības aktivitāti, centīsies saglabāt šo ikgadējo konferenču rīkošanas tradīciju arī turpmāk.

Ivars Brīvers

Latvijas Ekonomistu asociācijas
valdes priekšsēdētājs